

Практичне заняття №

ТЕМА: Вступ. Періодизація української літературної мови. Літературна мова Київської Русі.

1. Теоретичні питання:

2. Предмет, завдання, значення курсу історії української літературної мови. Зв'язок курсу з іншими науковими й навчальними дисциплінами.
3. Етногенеза українців та їхніх слов'янських сусідів (самостійно).
4. Критерії періодизації історії української літературної мови (самостійно).
5. Вироблення й удосконалення правописних, граматичних і лексичних норм української літературної мови на різних етапах її розвитку.
6. Усна народна творчість як невичерпне джерело розвитку національної літературної мови. Роль художньої літератури у формуванні лексичних і граматичних норм літературної мови та її стилів (самостійно).
7. Джерела вивчення історії української літературної мови (самостійно).
8. Виникнення української мови серед інших слов'янських мов (самостійно).
9. Етапи розвитку староукраїнської мови.
10. Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах (самостійно).
11. Взаємодія і взаємовплив староукраїнської й церковнослов'янської мов.
12. Становлення й закріплення рис живої української мови у староукраїнській літературній мові на народній основі (характеристика мовних особливостей пам'яток різних стилів і жанрів) (самостійно).
13. Фольклор як одне з найважливіших джерел староукраїнської літературної мови („Моління Данила Заточника”, „Слово про загибель руської землі”) (самостійно).
14. Загальна характеристика мовної ситуації в Київській Русі. Висвітлення цього питання в працях визначних українських учених (Олекса Горбач, Степан Смаль-Стоцький, Агатангел Кримський, Іларіон Свенціцький, Іван Огієнко, Юрій Шевельов, Євген Тимченко, Леонід Булаховський, Василь Німчук, Григорій Півторак, Іван Ющук) (самостійно).

Література

1. Бабич Н. Історія української літературної мови: Практикум. – Л., 1993. – 205 с.
2. Єрмоленко С. Про походження української мови//Урок української.-2002.-№1.-С.28-32
3. Задорожний В. Як треба читати тексти кирилівського письма//Диво слово.-2004.-№2.
4. Ющук І. Про походження української мови // Дивослово. - №1. – 1995. – С. 5-9 (законспектувати)
5. Ющук І. Про походження української мови //Рідні джерела.- 2001.-№4.-С.13-18.

Практичне заняття №

ТЕМА: Староукраїнська літературна мова

1. Доля українців після розпаду Київської Русі. Захоплення українських земель Литвою і Польщею. Утворення (XIVст.) Молдавської держави, у складі якої опинилися Галичина й Буковина (самостійно).
2. Літературні мови XIV-перша пол.XVст. Слов'яноруська (церковнослов'янська) і руська (українська ділова) мови, їхні функції. Ствердження державності „руської” мови у другому виданні „Литовського статуту”. „Судебник” Казимира Ягайловича (1468).
3. Переклади простою мовою богослужбних книг.
4. Правописна строкатість пам'яток, писаних простою мовою на народній основі (самостійно).
5. Відображення живої української мови в діловому українському письменстві та літописах (самостійно).
6. Виникнення братських шкіл (самостійно).
7. Граматики та лексикографічні праці ХУІІ- першої половини ХІХ ст. (самостійно)
8. Занепад слов'яноруської (церковнослов'янської) і простої книжної української літературної мови з кінця ХVІІст. (самостійно).
9. Києво-Могилянська академія як найважливіший осередок давньої української літератури й літературної мови на Лівобережній Україні другої половини ХVІІст. і першої половини ХVІІІ ст.(самостійно)
- 10.Реформа алфавіту і графіки Петра І (самостійно).

Домашнє завдання:

1. Законспектувати статтю Ющука І. Про походження української мови // Дивослово. - №1. – 1995. – С. 5-9
2. Законспектувати статтю Задорожного В. Як треба читати тексти кирилівського письма//Диво слово.-2004.-№2.
3. Підготувати анотацію до статті Півторака Г.П. Державна мова у Великому князівстві Литовському і проблема розмежування українських і білоруських писемних пам'яток//Мовознавство.-2005.-№3-4.

4. Виконати вправи: Н.Д. Бабич Історія української літературної мови (практичний курс).-Львів.-1993.-Вправа 1 (усно), вправа 2, 11 с.30, вправа 14 с.34 .

Література:

1. Бабич Н. Історія української літературної мови: Практикум. – Л., 1993. – 205 с.
2. Єрмоленко С. Про походження української мови//Урок української.-2002.-№1.-С.28-32
3. Задорожний В. Як треба читати тексти кирилівського письма//Диво слово.-2004.-№2.
4. Закон про мови в УРСР. – К., 1991
5. Матвієнко А. Пересопницьке Євангеліє — видатна пам'ятка українського відродження ХУІ ст.-Дивослово.-№ 5.-2004.
6. Мацько Л., Христенюк В. Історія української літературної мови // Диво слово. - №10. – 2002. – С. 53-60
7. Німчук В. Початки літературних мов Київської Русі // Мовознавство. - №2. – 1982. – С. 32-35
8. Півторак Г.П. Державна мова у Великому князівстві литовському і проблема розмежування українських і білоруських писемних пам'яток//Мовознавство.-2005.-№3-4.
9. Русанівський В. Історія української літературної мови. – К., 2001. – 391 с.
- 10.Ткаченко О. Шляхи мовного самоствердження і становище української мови/Українська мова —2005.- №1.-С.3-17.
- 11.Ткаченко О.Б. До соціолінгвістичної класифікації мов у її слов'янській специфіці і динаміці//Мовознавство.-2005.-№3-4.
- 12.Шевчук В. Мова і витворення культурних та духовних цінностей // Дивослово. - №3. – 1996. – С. 7-10
- 13.Юкало В. Полемічна література ХУІ-ХУІІ ст. як зародження української публіцистики.-2005.-№6.

Практичне заняття №

ТЕМА: **Формування нової української літературної мови.**

Теоретичні питання:

1. Формування української літературної мови, побудованої на народній основі. Історична роль у цьому процесі південно-східного наріччя і зокрема середньонаддніпрянських говорів.
2. Народна основа мови творів І.Котляревського.
3. Боротьба в Галичині за літературну мову на народній основі („Русалка Дністровая”) (самостійно).
4. Розвиток української літературної мови в період від І.Котляревського до Т.Шевченка (самостійно).
5. „Грамматика малороссийского наречия” О.Павловського (1818) (самостійно).

Література

1. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови: Навчальний посібник.-К.: Вища школа, 1991.-231 с.
2. Білодід І. Києво-Могилянська академія і розвиток східнослов'янських літературних мов у ХУІ-ХУІІІ ст.-К., 1973.
3. Києво-Могилянська академія ХУІІ-ХУІІІ ст. в іменах.-К., 2001.
4. Миронова Г.М. Енеїда Котляревського як джерело лінгвокраїнознавчих відомостей//УМЛШ.-1989.-№7.
5. Наконечний Н.Ф. Квітка-Основ'яненко і розвиток національної літературної мови//Мовознавство.-1990.-№4.-с.63-69.
6. Пилинський М.М. Із спостереження над мовою і стилем «Енеїди» І.П.Котляревського//Мовознавство.-1988.-№5.-С.25.

Практичне заняття №

ТЕМА: Нова українська літературна мова другої половини XIX ст.- початку XXI ст.

1. Шевченко Т.Г. — основоположник сучасного типу української літературної мови. Мова творів Т.Шевченка. Роль Шевченка у створенні лексичних, фонетичних і граматичних норм української літературної мови. Мовні дискусії про становище, стан і шляхи розвитку української літературної мови, про єдину соборну українську мову для українців усіх регіонів. Історико-етнографічні, романтичні та позитивістські, прагматичні погляди на українську мову та її перспективи.
2. Роль І.Нечуя-Левицького в історії української літературної мови (самостійно).
3. Панас Мирний про історію літературної мови і шляхи розвитку української літературної мови (самостійно).
4. Мовні позиції та мовотворча діяльність Бориса Грінченка (самостійно).
5. Боротьба Івана Франка за єдину українську літературну мову (самостійно).
6. Значення мовотворчості Лесі Українки для розвитку української літературної мови. Михайло Старицький, Михайло Коцюбинський, Олена Пчілка про стан і майбутнє єдиної української мови (самостійно)
7. Українська мова в науковій і художній діяльності Михайла Грушевського (самостійно).
8. Агатангел Кримський як історик української літературної мови.
9. Праці Івана Огієнка з історії української літературної мови (самостійно).
10. Загальна характеристика умов розвитку української літературної мови даного періоду.
11. Українська літературна мова в умовах УРСР («розстріляне відродження») у 20-30-х роках:
 - спроби нормалізації української літературної мови;
 - жанрово-стилістична різноманітність творчості письменників цього періоду (самостійно);
12. Стан україністики під час Великої Вітчизняної війни та наступного періоду (40-50 р.р. та 60-70 р.р) (самостійно).
13. Доба нової державності української мови. Державність української мови. Правова основа державності української мови. Закон про мови в УРСР (1989 р.). Конституція України (1996 р.) про мову (стаття 10). Мовні обов'язки громадян. Українська мова як державна і як

рідна в освітній системі, у державному і громадському житті. Розширення сфер функціонування української мови на всіх рівнях державного і суспільного життя. Збагачення виражальних засобів української мови (зміни в лексиці, фразеології).

14. Соціолінгвістична ситуація в сучасній Україні. Корекція сфер використання державної мови і мов національних меншин. Правописна проблема сучасної української літературної мови. Питання культури володіння українською мовою в Українській державі (самостійно).

Література

7. Асеева С. Твори Сосюри в роки війни//УМЛШ.-1991.-№11.
8. Державна програма розвитку української та інших національних мов на Україні//УМЛШ.-1991.-№6.
9. Коломієць Н.П. Семантико-стилістичні функції фразеологічних синонімів у поезіях Т.Шевченка//Мовознавство.-1992.-№2.
10. Огієнко І. Історія української літературної мови.-К., 1995.
11. Панько Т.І. До проблеми формування уніфікації української мови//Мовознавство.-1990.-№1.-С.8-17.
12. Передрієнко В. Формування української літературної мови ХУІІІ ст.(на народній основі).-К., 1979.
13. Русанівський В. Історична лексика в поезії Т.Шевченка//Мовознавство.-1991.-№4.
14. Русанівський В. Історія української літературної мови.-К., 2001.
15. Русанівський В.М. Сила і краса. (Мова творів В.Винниченка)//УМЛШ.-1992.-№2.
16. Смаль-Стоцький С. Українська літературна мова//Мовознавство.-1994.-№4-5
17. Тараненко О.О. Б.Грінченко і «Словарь української мови»//УМЛШ.-1988.-№12
18. Тараненко О.О. У дзеркалі сьгоднішніх оцінок і дискусій//газета «Літературна Україна».-№3 від 21.03.93.
19. Ткаченко О.Б. Шевченко і мова//Мовознавство.-1989.-№4
20. Франко З.Т. Функціонування української мови в радянський період//Мовознавство.-1991.-№9.
21. Шевельов Ю. Українська мова в І половині ХХ ст. (1990-1941): стан і статус.-Чернівці, 1998.-208 с.
22. Шевчук В. Мова і витворення культурних та духовних цінностей (ХУІІ-ХУІІІ ст.)//Дивослово.-1996.-№3

Домашнє завдання

1. Законспектувати статтю Смаль-Стоцького С. Українська літературна мова//Мовознавство.-1994.-№4-5.

2. Виконати вправи: Н.Д. Бабич Історія української літературної мови (практичний курс).-Львів.-1993.-Вправа 68 с.165, вправа 71 с.174, 116 (с.314), 119 (с.321).
3. Виконати вправи усно — 115 (с.310), 123 (с.329).
4. Підготувати реферати і повідомлення про мовно-стилістичні особливості О.Гончара, М.Стельмаха, П.Загребельного, Л.Костенко.
5. Пояснити функціонування закону про мови в галузі освіти офіційно-ділового стилю.

Самостійна робота

1. Етногенеза українців та їхніх слов'янських сусідів.
2. Критерії періодизації історії української літературної мови.
3. Критерії періодизації історії української літературної мови.
4. Усна народна творчість як невичерпне джерело розвитку національної літературної мови. Роль художньої літератури у формуванні лексичних і граматичних норм літературної мови та її стилів.
5. Джерела вивчення історії української літературної мови.
6. Виникнення української мови серед інших слов'янських мов.
7. Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах.
8. Становлення й закріплення рис живої української мови у староукраїнській літературній мові на народній основі (характеристика мовних особливостей пам'яток різних стилів і жанрів).
9. Фольклор як одне з найважливіших джерел староукраїнської літературної мови („Моління Данила Заточника”, „Слово про загибель руської землі”).
10. Загальна характеристика мовної ситуації в Київській Русі. Висвітлення цього питання в працях визначних українських учених (Олекса Горбач, Степан Смаль-Стоцький, Агатангел Кримський, Іларіон Свенціцький, Іван Огієнко, Юрій Шевельов, Євген Тимченко, Леонід Булаховський, Василь Німчук, Григорій Півторак, Іван Ющук).
11. Доля українців після розпаду Київської Русі. Захоплення українських земель Литвою і Польщею. Утворення (XIVст.) Молдавської держави, у складі якої опинилися Галичина й Буковина.
12. Правописна строкатість пам'яток, писаних простою мовою на народній основі.
13. Відображення живої української мови в діловому українському письменстві та літописах.
14. Виникнення братських шкіл.

15. Занепад слов'яноруської (церковнослов'янської) і простої книжної української літературної мови з кінця XVII ст.
16. Києво-Могилянська академія як найважливіший осередок давньої української літератури й літературної мови на Лівобережній Україні другої половини XVII ст. і першої половини XVIII ст.
17. Реформа алфавіту і графіки Петра I.
18. Боротьба в Галичині за літературну мову на народній основі („Русалка Дністровая”).
19. Розвиток української літературної мови в період від І. Котляревського до Т. Шевченка.
20. „Грамматика малороссийского наречия” О. Павловського (1818).
21. Роль І. Нечуя-Левицького в історії української літературної мови.
22. Панас Мирний про історію літературної мови і шляхи розвитку української літературної мови.
23. Мовні позиції та мовотворча діяльність Бориса Грінченка.
24. Боротьба Івана Франка за єдину українську літературну мову.
25. Значення мовотворчості Лесі Українки для розвитку української літературної мови. Михайло Старицький, Михайло Коцюбинський, Олена Пчілка про стан і майбутнє єдиної української мови.
26. Українська мова в науковій і художній діяльності Михайла Грушевського.
27. Праці Івана Огієнка з історії української літературної мови.
28. Жанрово-стилістична різноманітність творчості письменників цього періоду.
29. Стан україністики під час Великої Вітчизняної війни та наступного періоду (40-50 р.р. та 60-70 р.р.).
30. Соціолінгвістична ситуація в сучасній Україні. Корекція сфер використання державної мови і мов національних меншин. Правописна проблема сучасної української літературної мови. Питання культури володіння українською мовою в Українській державі.